

МЕТА І ЗАВДАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ТА КООРДИНАЦІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ДЗЮБА Роман Борисович - аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ

<https://orcid.org/0009-0001-0361-5460>

УДК 342.9

DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2025.1.54>

Аргументовано, що мета взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану полягає в організації, забезпеченні та безпосередній реалізації завдань, пов'язаних із захистом незалежності, територіальної цілісності, суверенітету нашої держави, а також законних прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб.

Доведено, що завданнями взаємодії правоохоронних органів в умовах воєнного стану є наступні: взаємодопомога, консолідація сил та засобів у профілактиці, запобіганні та припиненні адміністративних і кримінальних правопорушень, що вчиняються в різних сферах суспільної життєдіяльності під час дії воєнного стану; співробітництво у питаннях протидії збройній агресії, боротьби із діяльністю диверсійно-розвідувальних груп; виявлення окремих осіб та груп, що вчиняють кримінальні, адміністративні правопорушення, перше, пов'язані із дестабілізацією нормального стану життєдіяльності та орієнтовані на повалення конституційного ладу, порушення суверенітету та територіальної цілісності України, тощо; сприяння військовому командуванню та військовим адміністраціям у виконанні ними визначених Законом України «Про правовий режим воєнного стану», а також іншими нормативно-правовими актами, прав, обов'язків, завдань та функцій; співпраця в забезпеченні та реалізації заходів правового режиму воєнного стану, а також виявленні та усуненні факторів і умов, які перешкоджають процесу їх належного виконання; притягнення до юридичної відповідальності осіб, які

вчиняють кримінальні та адміністративні правопорушення.

Ключові слова: взаємодія, координація, правоохоронні органи, мета, завдання, воєнний стан.

Постановка проблеми

Повномасштабна військова агресія з боку російської федерації, а також введення в результаті неї правового режиму воєнного стану, суттєво вплинули на роботу всього правоохоронного сектору нашої держави. Діяльність правоохоронних органів суттєво змінилась, що було обумовлено загрозами національній безпеці, потребою оперативного реагування на надзвичайні події та необхідністю підтримання правопорядку у суспільстві. Окрім того, прийшло розуміння того, що якісне забезпечення реалізації правоохоронної функції держави вимагає налагодження ефективної взаємодії та координації різних правоохоронних органів. При цьому відповідна взаємодія та координація не є явищами хаотичними, адже вони реалізуються з чітко визначеною метою, досягнення якої вимагає вирішення низки завдань. Слово «мета» означає заздалегідь визначений, бажаний результат, остаточна ціль вчинення якоїсь діяльності або існування відповідного об'єкту. В свою чергу завдання конкретизують поставлену ціль розділяючи її на менші, базові складові, а тому дані категорії взаємопов'язані та неподільні одна від одної.

Стан дослідження проблеми

Окремі проблемні аспекти, пов'язані із забезпеченням функціонування правоохоронного сектору України, досліджувались у наукових працях: С.К. Гречанюк, П.С. Єпринцеа, В.В. Коваленко, Л.А. Мазура, Я.В. Мельника, Є.М. Моїсєєва, В.А. Нечитайло, В.Г. Севрука, В.Я. Тація та багатьох інших вчених. Водночас, незважаючи на значний теоретичний доробок, в науковій літературі фактично неопрацьованим залишається питання мети та завдань взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану.

Мета і завдання дослідження

Мета статті полягає у тому, щоб визначити мету та розкрити завдання взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану. Досягнення вказаної мети передбачає вирішення наступних завдань: здійснити аналіз норм чинного законодавства, яке регулює правовий режим воєнного стану; розкрити особливості діяльності окремих правоохоронних органів в умовах воєнного стану; сформулювати мету взаємодії та координації у досліджуваній сфері суспільного життя.

Наукова новизна дослідження

Наукова новизна роботи полягає у тому, що в ній дістав подальшого опрацювання теоретичний підхід щодо визначення мети та розкриття завдань взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу

Слід зауважити, що і мета, і завдання взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану має складний характер. В них, у першу чергу, відбувається виконання правоохоронними органами власних цілей діяльності. Наприклад, за Законом України «Про національну поліцію» завданнями НПУ є надання поліцейських послуг у сферах: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також

інтересів суспільства і держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [1]. На СБУ положеннями Закону України «Про Службу безпеки України» покладається у межах визначеної законодавством компетенції захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечення охорони державної таємниці. До завдань Служби безпеки України також входить попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень проти миру і безпеки людства, тероризму та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України [2]. ДПСУ виконує завдання щодо забезпечення недоторканості державного кордону та охорони суверенних прав України в її прилеглий зоні та виключній (морській) економічній зоні [3].

В свою чергу, основними завданнями БЕБ згідно до Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» є: 1) виявлення зон ризиків у сфері економіки шляхом аналізу структурованих і неструктурованих даних; 2) оцінювання ризиків і загроз економічній безпеці держави, напрацювання способів їх мінімізації та усунення; 3) надання пропозицій щодо внесення змін до нормативно-правових актів з питань усунення передумов створення схем протиправної діяльності у сфері економіки; 4) забезпечення економічної безпеки держави шляхом запобігання, виявлення, припинення, розслідування кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки держави; 5) збирання та аналіз інформації про правопорушення, що впливають на економічну безпеку держави, та визначення способів запобігання їх виникненню в майбутньому; 6) плану-

вання заходів у сфері протидії кримінальним правопорушенням, віднесенням законом до його підслідності; 7) виявлення та розслідування правопорушень, пов'язаних з отриманням та використанням міжнародної технічної допомоги; 8) складання аналітичних висновків і рекомендацій для державних органів з метою підвищення ефективності прийняття ними управлінських рішень щодо регулювання відносин у сфері економіки [4].

Наведені завдання становлять основу діяльності кожного правоохоронного органу. Саме для їх виконання останні створювались та функціонують за рахунок фінансування державного бюджету. В умовах воєнного стану законодавчо визначені цілі не відходять на другий план, а, навпаки, мають найвищий пріоритет, адже забезпечують стабільність держави в скрутний час військової агресії. У зв'язку з цим, правоохоронні органи взаємодіють та сприяють одне одному у виконанні завдань цільової діяльності. Попри вказане, відповідні цілі також має безпосередньо воєнний стан, а, точні ж, факт його уведення. Вони не знайшли належного відображення у Законі України «Про правовий режим воєнного стану», однак, частково освітлювались в правовій науці.

Досліджуючи вказане питання С.Г. Певко та С.О. Кузніченко вказують, що метою введення воєнного стану є створення умов для здійснення органами державної влади, військовим командуванням, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями наданих їм повноважень у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності. Окрім загальної, підкреслюють науковці, воєнний стан має і специфічну мету. Це всебічне забезпечення успішних дій збройних сил держави. В умовах воєнного стану збільшуються повноваження військової влади, відбувається перехід функцій органів державної влади до військових органів управління. Воєнний стан вводиться аж до припинення стану війни, вторгнення, нападу, блокади території України, окремих її частин чи за-

грози таких дій, тобто не має обмеження у часі дії. Воєнний стан зумовлює певні специфічні правообмеження для людей (громадян), можливість запровадження додаткових обов'язків. Таким чином, правовий режим воєнного стану передбачає жорсткі й інтенсивні правообмеження для громадян і найширші додаткові повноваження для державних органів [5, с.173-176; 6, с.120].

О.П. Махмурова-Дишлюк в ході аналізу змісту адміністративно-правового режиму воєнного стану обґрунтувала, що метою його встановлення є створення належних умов Збройним силам України, іншим силам безпеки і оборони для відбиття повномасштабного вторгнення та звільнення тимчасово окупованих територій, а також захисту прав свобод та законних інтересів громадян, які постраждали від російського агресора шляхом надання адміністративним органам спеціальних та додаткових повноважень та встановлення певних обмежень для приватних осіб [7, с.190]. Мета введення режиму воєнного стану, за характеристикою О.В. Когут – це відвернення загрози, відсіч збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності [8, с.1173].

Безпосередньо завдання діяльності правоохоронного сектору та включених до нього органів влади в умовах воєнного стану досліджувались О.В. Дручек, О.М. Волуйко та В.В. Вакаровим, які віднесли до них: а) захист встановленого Конституцією суспільного і державного ладу в Україні; б) охорону і захист прав, свобод та законних інтересів громадян, підприємств, організацій, установ, суб'єктів усіх форм власності; в) захист суверенітету та територіальній цілісності України; г) охорону суспільства і держави від протиправних посягань; г) забезпечення громадського порядку і громадської безпеки; д) протидію злочинності і правопорушенням; е) усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень [9, с.47].

Таким чином, зважаючи на представлений перелік цілей функціонування публіч-

ного сектору та досліджуваного особливого правового режиму (воєнного стану) безпосередньо, можемо зробити висновок, що мета взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану полягає в організації, забезпеченні та безпосередній реалізації завдань, пов'язаних із захистом незалежності, територіальної цілісності, суверенітету нашої держави, а також законних прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб.

Що ж стосується завдань, то при їх виділенні вважаємо доцільним провести диференціацію окремо за категорією взаємодії та координації, враховуючи їх різний зміст. Так, завданнями взаємодії правоохоронних органів в умовах воєнного стану є наступні:

- по-перше, взаємодопомога, об'єднання сил та засобів у профілактиці, запобіганні та припиненні адміністративних і кримінальних правопорушень, що вчиняються в різних сферах суспільної життєдіяльності під час дії воєнного стану;

- по-друге, співробітництво у питаннях протидії збройній агресії, боротьби із діяльністю диверсійно-розвідувальних груп;

- по-третє, виявлення окремих осіб та груп, що вчиняють кримінальні, адміністративні правопорушення, передусім, пов'язані із дестабілізацією нормального стану життєдіяльності та орієнтовані на повалення конституційного ладу, порушення суверенітету та територіальної цілісності України, тощо;

- по-четверте, сприяння військовому командуванню та військовим адміністраціям у виконанні ними визначених Законом України «Про правовий режим воєнного стану», а також іншими нормативно-правовими актами, прав, обов'язків, завдань та функцій;

- по-п'яте, співпраця в забезпеченні та реалізації заходів правового режиму воєнного стану, а також виявленні та усуненні факторів і умов, які перешкоджають процесу їх належного виконання;

- по-шосте, притягнення до юридичної відповідальності осіб, які вчиняють

кримінальні та адміністративні правопорушення.

В свою чергу, до завдань координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану відносяться наступні:

- по-перше, організація умов та факторів, які сприяють законній та ефективності взаємодії правоохоронних органів при виконанні покладених на них завдань і функцій;

- по-друге, вироблення стратегії співробітництва та визначення пріоритетів, які потребують спільної діяльності правоохоронних органів у контексті впливу на них умов правового режиму воєнного стану;

- по-третє, окреслення шляхів та особливостей поєднання сил, засобів, ресурсів правоохоронних органів в процесі протидії адміністративним та кримінальним правопорушенням, у першу чергу, пов'язаних із нанесенням шкоди конституційному ладу, територіальній цілісності та суверенітету нашої держави;

- по-четверте, спрямування діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення виконання заходів правового режиму воєнного стану, а також реалізації інших заходів, процедур та операцій пов'язаних із сприянням ефективній роботі військового командування та військових адміністрацій;

- по-п'яте, підтримка якості та ефективності взаємодії правоохоронних органів держави в умовах запровадження правового режиму воєнного стану в Україні.

Висновки

Таким чином, саме вказані вище мета та завдання, найбільш змістовно характеризують практичний бік взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах правового режиму воєнного стану. Як не долік слід вказати те, що окреслені категорії не віднайшли належного законодавчого закріплення, що зумовлює необхідність доопрацювання діючих нормативно-правових актів, які регулюють вказаний в статті правовий режим та внесення до них відповідних доповнень.

Література

1. Про Національну поліцію: закон від 02.07.2015 №580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. №40-41. Ст.379.
2. Про Службу безпеки України: закон від 25.03.1992 №2229-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. №27. Ст.382.
3. Про Державну прикордонну службу України: закон від 03.04.2003 №661-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №27. Ст.208.
4. Про Бюро економічної безпеки України: закон від 28.01.2021 №1150-IX. Відомості Верховної Ради України. 2021. №23. Ст.197.
5. Кузніченко С. О. Адміністративно-правовий режим воєнного стану в СРСР під час Великої Вітчизняної війни. Південноукраїнський правничий часопис. 2014. № 4. С. 173-176.
6. Певко С.Г. Дефініція впливу воєнного стану на повноваження поліції. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 2022. Випуск 34. С.114-124.
7. Махмурова-Дишлюк О.П. Адміністративно-правовий режим воєнного стану як комплексний інструмент публічного адміністрування забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян та прав і законних інтересів фізичних осіб в умовах російсько-української війни. Київський часопис права. 2024. №1. С.185.
8. Когут О.В. До питання про правовий режим воєнного стану. 2022. С.1170-1176. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-146>.
9. Дручек О.В., Волуйко О.М., Вакаров В.В. Правоохоронна діяльність в умовах правового режиму воєнного стану в Україні: особливості реалізації. Науковий вісник Київського інституту Національної гвардії України. 2024. №1. С.43-51.

SUMMARY

It was found that the principles of interaction of the Security Service of Ukraine with other law enforcement entities should be interpreted as a set of initial ideas and values dissolved in the provisions of regulatory legal acts that form the basis of legal regulation of social and legal relations that arise in the process of implementing the joint, mutually coordinated activities of the SBU with other law enforcement agencies under study.

It is argued that the principles of interaction of the Security Service of Ukraine with other law enforcement entities are the following: the rule of law and legality, the principle of focusing interaction on the protection of human rights, the principle of equality, the principle of partnership, the principle of planning and systematicity, the principle of voluntariness, the principle of continuity of mutual improvement

It is emphasized that the principles of the rule of law and legality require that the interaction of the Security Service of Ukraine and other law enforcement entities be exclusively legal in nature. This involves the implementation of the latter within the framework of the legislatively established: a) the competence of law enforcement agencies, as well as the list of their powers; b) legal forms and instruments; c) directions of this type of state activity. Failure to comply with at least one of these requirements gives grounds to define the interaction as illegitimate, and in extreme cases to hold law enforcement officials legally liable

It is noted that prevention, prophylaxis and counteraction to offenses are effective only when they occur on an ongoing basis using a comprehensive set of agreed and selected instruments taking into account current social, political, economic, legal and other realities. Accordingly, the interaction of the SBU and law enforcement entities should be expressed in clearly planned joint activities. It should take the most effective forms and include the most effective instruments in a specific coordinate system.

Keywords: Security Service of Ukraine, law enforcement activities, interaction, principles.